

Korošica.

(Iz spominskega dnevnika. — Spisal *Pavel Perko*.)

III.

Moja gospodinja je bila sila prijazna žena. Po letih sicer ni bila več mlada, pač pa po duhu. Res: tako vesela, tako priprosta, otročja je bila včasih —, meni se je zdelo, da preveč. Zato pa, ker sem jaz resne narave, sem jo zavračal kaj rad in pogosto — včasih celo tako, da je prišlo do kakega malega prepira mej nama.

To si lahko mislite, kako sem razveselil ženo, ko sem ji pripeljal otroka.

Pa res ne vem, ali se je dekletu oklenilo gospodinje z večjo silo, ali gospodinja dekleta. Ves večer sta udeleževali, govorili, smejali se, skakali in ne vem kaj še vse počenjali. —

„Ali boš ostala pri nas, Ivanka?“ jo je vprašala gospodinja, ko sta sedeli na postelji.

„Bom, bom!“ je hitelo dekletu in se oklenilo gospodinje krog vratu, — „vedno bom ostala pri vas!“

„O ti otrok ti! O ti nedolžni otrok ti!“

Jaz sem na zofi ležal, v strop gledal, pa malo se menil za vse njune otročarije. A prav to jima ni bilo po volji. Vsekakor bi jima bil ustregel najbolj, ko bi se bil podal in se tudi jaz šalil in smejal ž njima. Jaz pa prav tega nisem hotel, nalašč ne!

In kaj jaz vem: — otrok je prišel k meni (ali ga je gospodinja nagovorila, ali kaj), napravil pred menoj mal gosposk poklon z desnim kolenom in vprašal: „Gospod, prosim, kako vam je ime?“

Kaj otroku vse na mar ne pride! Jaz nisem vedel, ali bi se jezil, ali smejal.

„Martin!“ sem dejal na pol jezno in se obrnil na zofi.

In vendar vsak vé, da meni ni Martin ime in da mi ni še nikdar nihče rekel Martin.

„Gospod Martin, ali bom smela ostati pri gospej?“

„Lahko!“

Vsak me razume, da sem to rekel le v šali. Toda nikar ne mislite, da me je tudi otrok tako umel! Drugo jutro se je pokazalo, da me ni.

To jutro je namreč gospodinja kakor po navadi vstala na vse zgodaj in naju budila, naj greva, da ne zamudiva vlaka. In glejte, kaj si je izmislil otrok! Po vsej sili je hotel ostati v Ljubljani.

„Kam greste, gospa?“ je vprašalo, ko je videlo, da je gospodinja pripravljena za ven.

„V cerkev.“

„Jaz pojdem z vami, gospa. Jaz pojdem tudi v cerkev!“

V tem je že bila iz postelje in v hipu visela gospodinjki za vratom.

„O ti otrok ti! O ti nedolžni otrok ti!“

„Jaz pojdem v cerkev in bom molila —“

„Ali, Ivanka! Z gospodom moraš! Ne sili!“

„Jaz ostanem tukaj, gospá; jaz ostanem tukaj!“

„Ali —!“

„Gospa, jaz pojdem v cerkev z vami...“

Gospodinja je ni mogla pregovoriti. Kako, ko ji ni znala dati odvažne besede in ko je nazadnje vselej prišel na vrsto tisti: „O ti otrok ti! O ti nedolžni otrok ti!“

Poskusil sem jaz. Dvignil sem se in se oglasil dokaj osorno: „Odriniti morava!“

A tudi jaz sem opravil toliko, kot gospodinja. Otrok se je oklenil gospodinjje iznova in še tesneje, češ: „Jaz ne pojdem!“

Kaj je bilo početi z otrokom? Tolike preglavice, kakoršne mi je delal! Toliko sitnosti, ki sem jih imel ž njim!

Kaj? Udati sem se moral in — čakati do opoldne; tedaj je šel drugi vlak. Tako se je bilo zgodilo.

Opoldne ni nihče več vpraševal otroka, ali bo voljan iti, ali ne. Odrinila sva; težko, a vendarle: odrinila sva.

In čudili se boste, če vam povem, da je dekcle, kakor hitro sva sedla v vlak, pozabilo naenkrat vse: Ljubljano, teto, gospodinjjo — vse! In zopet se je oprijelo le mene, me izpraševalo, pripovedovalo in klepetalo o vsem, prav o vsem...

IV.

Ah, tega ni povedati, kako so se moja mati razveselili Korošice, ko sem jo pripeljal domov. Kar z očmi niso trenili od nje in niso vedeli, s čim in kako bi ji najboljše postregli. In kako so se trudili, da bi otroku ne bilo dolgčas pri nas! Domenjeno je bilo namreč, da ostane dekcle do nedelje pri nas in da pride stric Mihca šele v nedeljo ponjo. Sevé, ta čas je veljalo postreči otroku! Moja mati so sila postrežljivi...

„Ali sta lačna?“ so vprašali —; pa saj se naposled zame niti zmenili niso —: „Ali si lačna, Ivana?“

Dekcle je prikimalo.

„Kaj boš jedla, Ivana? Ali boš kavo? Čakaj, kave ti prinesem!“

Takoj je stala kava na mizi in sicer v novih, porcelanastih skodelicah, kar se pri nas, ki smo na kmetih, ne zgodi rado...

„Ivana, ali boš ostala pri nas?“

„Vedno bom ostala pri vas!“

In otrok, razvajan, kakor je bil, se je oklenil še matere, kakor prej v Ljubljani gospodinjje... Materi pa — no, kdo je na kmetih navajen takega —, se je zdelo to sila nenavadno. A vendar si niso mogli kaj, da bi se ne veselili otroka, ki je bil precej tako vesel in tako domač... In prav ta hip se jim je menda rodila misel: — naj ostane pri nas...

„Naj pa ostane pri nas! Kaj misliš?“ so se obrnili do mene.

„A, kaj pri nas! Kaj bo pri nas? Ali ni nas drugih dosti?“

„Če bi bil otrok priden, saj bi se ne manjkalo dela. Jabolka bi pobral jeseni, v štacuno bi šel kedaj...“

„A, kaj tisto! Ali ni France za to?“

„Pa vendar —.“

Jaz ne vem, kaj so ljudje vse hoteli s tem otrokom. Kamor sva prišla, povsod so ga hoteli imeti... In kaj so neki videli tako prikupljivega na njem? Jaz vsaj nisem mogel zapaziti nič posebnega! Nasprotno; jaz sem bil vesel, da sem se ga odkrižal tiste dni.

Imel sem namreč brata Franceta, ki je tedaj šele tri leta hlače nosil, pa bil navzlic temu precejšen korenjak. Tega se je oprijela Korošica. In brat France jo je vodil okrog in jo peljal v vse družčine. Ponosen je bil na to, da smo imeli Korošico pri hiši, ki je bila vse drugače napravljena, ko drugi otroci, in ki je govorila in se obnašala vse drugače, ko drugi otroci. Ko sta hodila s Korošico takole vstric, je bila Korošica dokaj večja ko on, in če sta se lovila v družčini z drugimi otroci, je bila Korošica vselej hitrejša ko on.

Korošice so se privadili polagoma tudi drugi vaški otroci, kolikor jih je bilo. To je bilo potem vpitja, skakanja in igranja po potih in vrtéh. Travo so mečkali, da so ubili vso rušino najmanj za dve leti, in sadje je šlo pred njimi, kot bi bila toča oklatila in pokončala vse, kar je bilo dozorelo

Pa tudi starejši so radi videli Korošico

Naš France je znal namreč prav dobro peti. Res: — kakor je bil mlad, se je bil vendarle naučil napevov in besed skoro vseh bolj znanih pesnij. In ljudje so ga radi poslušali ter ga vabili celo v hiše, da jim je pel. Tiste dni je seveda tudi Korošico vodil s seboj, kamor je šel. Tako so ljudje spoznali dekleta. Otrok jim je bil všeč. —

Všeč —?! Povem vam: meni se je neumna zdela vsa tista prijaznost, pa tisto dobrikanje, ki so ga izkazovali ljudje tujemu otroku.

Rekli so: „Ta otrok je tako ljubezniv in prikupen!“

No, še to! Če bi rekli „vsiljiv“, potem pač! Ampak ljubezniv —?! Ne! Kako sem se jezil tiste dni nad ljudsko neumnostjo!

V.

V nedeljo je prišel stric Mihca. —

Bil je stric Mihca pri šestdesetih, suh in precej dolg, sicer pa prijazen in ob enem preišljen v vedenju in besedah.

„Vidiš Ivana, to je stric!“

Dekle je prikimalo in se nekoliko nasmejalo. A reklo ni nič in tudi ni šlo, da bi se oklenilo Mihčeve roke. Videti je bilo, da se ga boji...

„Ali boš šla ž njim?“

Dekle je molčalo in gledalo v tla.

„Seveda bo šla!“ sem dejal jaz in obgovorjeno je bilo...

Nato smo govorili še o čem drugem. —

Mihcu pa je hodil vedno le otrok po mislih. Z njim je govoril največ. Hotel si je pridobiti na vsak način otrokovo zaupanje in storil, kar je mogel. Pa kaj je stric Mihca vedel, kako se pridobi otrokovo zaupanje? Hotel je izvedeti od otroka le to, kar se je tikalo njegovih — Mihčevih — razmer:

samo to in nič družega. To pa seveda vse in do zadnje malenkosti. Tako je izpraševal n. pr. v enomer, kako je bilo pri teti v Ljubljani, kaj dela teta, kaj počne tetin mož, kaj otroci i. t. d. Kako si bo pridobil otroka s tem?

In ko je dekle omenilo tudi razmer na Koroškem, je planil Mihca še na ta predmet in začel izpraševati tudi tu vse od konca do kraja.

„Ali si bila v ‚waisenhausu‘ dolgo?“

„Dolgo.“

„Koliko časa?“

„Ne vem.“

„Zakaj so te pa v ‚waisenhaus‘ dali?“

„Ne vem.“

Taki odgovori Mihca niso posebno zadovoljili, to se je videlo takoj. In tudi mi vsi smo to opazili. Takoj nam je prišlo na mar, da se otrok najbrž ne bo nikdar privadil Mihca in da ne bo hotel obstati na Brdu. Brdo je namreč gorska vas, ne kaj prijazna, in hiše so raztresene daleč na okrog. Zlasti Mihčeva hiša stoji na grdem kraju in v samoti. Otrok pa je bil vaje ljudi in družine...

„Dolgčas ji bo na Brdu“, so skrbeli moja mati in s sočutjem gledali otroka; — „ne vem, ali bo dekletce obstalo, ali ne...“

Korošica je molčala. —

„Ali boš obstala pri stricu, Ivana?“

Odgovor je bil zopet molk. In to je bilo še dobro. Jaz sem mislil, da bo dekle sedaj in sedaj udarilo v jok in se postavilo z vso silo po robu. Pa ni bilo. Samo oči so se ji bile orosile za hip...“

„Bomo videli, kako bo! Bomo videli!“ je tolažil Mihca sebe in druge ter priganjal k odhodu.

Odšli smo. —

Pri Mihčevih žene ni bilo doma, zato smo prišedši na brdo posedli kar za mizo. Mihca je nanosil pred nas sadja, da je bilo veselje. Vendar, po pravici povem —: navzlic temu je bilo nam vsem tesno pri srcu. Mihcu, ker ni vedel, s čim bi postregel Korošici, da bi ji ne bilo dolgčas že takoj ob prihodu, in ko bi ji bil vendar tako rad —, Korošici, ker se je ozirala po izbi, temni in zakajeni, in se ji je zdelo vse nekam žalostno in odtujeno —, Francetu, ker bi bil rajši kje doma v družini, kot tu na samoti —, in meni — — —.

Dà, tudi meni! Predstavljal sem si namreč prav živo, kaj bi počel, ko bi mene kdo v pravem pomenu besede priklenil tu gori v gore v tako tesen in zaduhel prostor, kot je bila Mihčeva izba...

Mihčeva izba! Kakšna je bila? Taka, kot so navadno lesene izbe po naših gorah. Stene so po navadi iztesane iz črnih tramov, ki ležé deloma pribiti, deloma udolbeni drug na drugem. Les se polagoma okadi in ogladi toliko, da se začne črnina svetiti in odsevati, kot bi jo bil izlikal s krtačo. In prav ta črnina dela ostalo sobo še bolj temačno, kot je v resnici. Saj skozi štiri mala okenca, ki so komaj tolika, da človek s težavo glavo pomolf venkaj, že itak ne more prihajati veliko svetlobe, kot bi je bilo treba. In

to je prav! Človeku se zdi, da so okna namenoma izdolbena tako na ozko. Kaj bi neki kdo videl posebno lepega v taki izbi, ko bi jo obsvetil dan popolnoma? Kopicico cunj in áber, škrapetov in obrezkov, smeti in nesnage vsake vrste, ki leži deloma po tleh, deloma na peči in po klopek okrog peči. Poleg tega je zrak po takih izbah zaduhel in svinčen, da si človek nehoté želi iz sobe ven na vrt, pod drevje . . .

Tudi mi smo se polagoma naveličali Mihčeve sobe. Odšli smo ven. Hoteli smo pogledati, kje bi bila Mihčeva žena. In prav kakor nalašč nam je prišla nasproti. Ženica se namreč ni nadejala, da bomo prišli tako brž, zato se je bila zamudila nekoliko pri sosedu. To veste, da ji je bilo žal za to. No, kar je zamudila poprej, to je hotela popraviti pozneje. Postrežna žena je bila! In kakor moja mati, tako se je tudi Mihčevka zavzela Korošice takoj:

„O, tebe bom pa rada imela!“ je rekla odkritosrčno in pogladila otroka po laseh.

Pa, kaj bi pravil vse na široko!

Popoldne je minevalo in nama s Francetom je bilo treba misliti za domov. Šla sva in seveda še poprej morala obljubiti, da prideva enkrat v tednu pogledat in vprašat, kako je. Korošica je bila vsa vesela.

„Pridita, gotovo pridita!“

In Mihčevka je dejala:

„Poglej, Ivana, tu sem na griček boš hodila gledat vsak dan in boš videla, ko bosta prišla. Ali ne bo lepo, Ivana?“

In Mihca je dejal:

„Bomo videli, kako bo. Poskusili bomo, ali bo otrok obstal, ali ne. Če ne bo — i, se bo že naredilo na kak način, da bo prav . . .“

(Konec prih.)

Starček v jeseni.

Jesen vstaja . . . siv oblaček
Se solzi na božji svet . . .
Ali v mojem velem srcu
Pomlad sladka diha spet . . .

Saj so deli v burnih dnevih:
Kadar bo vznad teh dobrav
Vstala jesen, vzplul oblaček,
Rešen boš i ti težav . . .

Jesen vstaja . . . siv oblaček
Se solzi na božji svet . . .
Ah, in v mojem trudnem srcu
Tak lahko, ljubko je spet.

Rešen zdaj bom! . . . Smrt, le hiti,
V san očesi strni mi
In zrahljaj že postelj mehko
Tam v zemljici črni mi!

Savo Zagorski.

